

Çeviride Satır Arasını Okumanın Olanağı: Metin Çözümlemesinin Düşünsel Dayanakları

DOÇ. DR. RAHMAN AKALIN*

Öz

Genel anlamıyla çözümleme, anlamamanın bir aracıdır. Anlatmak için anlamaya ihtiyaç duyulan her mecrada çözümlemeye ihtiyaç duyulur ve genelde çözümlemeye baş vurulur. Bu yönü ile bir tutum olarak çözümleme bilimsel, akademik bir iştir. Konu çeviri etkinliği açısından ele alınırsa çevirmenlerin, özellikle büyük veya kritik çeviri görevleri aldıklarında karşı karşıya kaldıkları kaynak metinleri çözümledikleri görülür. Bu anlamda çözümleme çeviri sürecinin başlangıcını temsil eden bir bilgilenme veya veri oluşturma aşamasıdır. Çözümleme kimi zaman bir çözümleme modeli çerçevesinde yani bilinçli veya açık biçimde gerçekleşirken, kimi zaman da belli bir model kullanılmadan yani üstü kapalı biçimde uygulanmaktadır. Çözümleme bir yönü ile çevirmenlerin dilsel ve metinsel bilgi ve becerilerini sınamakta diğer yandan araştırma becerilerini yoklamaktadır. Bu çalışmada çeviri etkinliğinde metin çözümlemesinin yeri ve önemi konulaştırılacak, çeviribilim literatüründeki metin çözümleme yaklaşımlarından biri olan Christiane Nord'un (1988) çeviri odaklı kaynak metin çözümlemesi modeli irdelenecek ve bu model üzerinden metin çözümlemesindeki faktörler, düşünsel arka planları açısından sorunsallaştırılacaktır.

Anahtar sözcükler: çözümleme, metin çözümlemesi, çeviri, çeviri edimi, satır arası okuma

The Possibility of Reading the Small Print in Translation: Intellectual Basis of Text Analysis

Abstract

In general terms, analysis is a means of understanding. In every medium where understanding is needed to explain, analysis is needed and analysis is generally resorted to. In this respect, analysis as an attitude is a scientific, academic task. If the issue is considered in terms of translation efficiency, it is seen that translators analyze the source texts they encounter, especially when they receive large or critical translation tasks. In this sense, analysis is a phase of information or data creation that represents the beginning of the translation process. While analysis is sometimes carried out consciously or explicitly within the framework of an analysis model, sometimes it is implemented implicitly, without using a certain model. On the one hand, analysis tests translators' linguistic and textual knowledge and skills, and on the other hand, it tests their research skills. In this study, the place and importance of text analysis in translation activity will be discussed, Christiane Nord's (1988) translation-oriented source text analysis model, which is one of the text analysis approaches in the translation studies literature, will be examined and the factors in text analysis will be problematized in terms of their intellectual background through this model.

* Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Almanca Mütercim ve Tercümanlık ABD; E-posta: rahmanakalin@trakya.edu.tr; ORCID: 0000-0002-8484-4483.

Gönderilme Tarihi: 14 Aralık 2024

Kabul Tarihi: 18 Mart 2025

Keywords: analysis, text analysis, translation, act of translation, reading the small print

GİRİŞ

Sistemli düşünceyi tüm bilim dallarının da kendisinden doğduğu felsefeye borçlu olduğumuz söylenebilir. Bu anlamda felsefe basta olmak üzere diğer tüm alanlarda çözümleme, dizgeli bir çalışmayı, çeşitli ilkeleri gerektirir. Elbette çözümleme yapmak için bir bilim dalı çatısı altında çalışıyor olmak, bir koşul değildir. Kuşkusuz içinde bulunulan her mecra, bilimsel-akademik bir alan mı yoksa bir uygulama sahası mı olduğundan bağımsız olarak çözümlemenin sınırlarını çizmektedir. Çözümleme denilen işlem, sonraki bölümlerde de ortaya konulacağı üzere önce felsefede başvurulmuş bir işlem ya da yöntemdir. Bu bağlamda ‘analiz’ veya ayrıştırma biçiminde ‘sentez’in yani ‘bireşim’in karşısı ya da karşılığı olan çözümleme sorunların derinine inmenin bir yolu, anlamlandırmanın bir aracıdır. Çeşitli kategoriler dahilinde fen bilimlerinin de sosyal bilimlerin de, formel bilimlerin de ayrı ayrı alanlara özgü biçimde çeşitli çözümleme yöntemlerini kullandıkları görülmektedir. Bu çalışmada gerek dilbilim gerekse 60’lı yıllardan sonra belirginleşen metindilbilim açısından metindilbilimsel yaklaşım öne çıkarılacaktır.

Ferdinand de Saussure’ün öncü çalışmaları ile kurumsallaşan modern dilbilimde edimsel dönüm noktası¹ (Stolze, 2001, s. 130) dilbilim açısından bir dönüş olarak görülebilir. Buna göre dilbilimdeki bakış açısı Saussure’ün (1916) kavramlarıyla ‘langue’tan (sistem olarak dil) ‘parole’e (uygulama olarak söz) kaymış, metindilbilim ve metin kuramı, iletişim ve eylem kuramlarının yer yer etkileri görülmeye başlanmıştır. Artık yapılan çalışmalar sözcük ve tümce düzeyini aşmış, metin düzeyine taşınmıştır. Bu noktada metindilbilim, retorik, hukuk, ilahiyat gibi alanlarla ilişkilendirilmiş, metnin ön planda olduğu noktalarda metinleri tanımlamak, sınıflandırmak ve çözümlemek için başvurulmuş bir alana dönüşmüştür. Bu gelişmeler özellikle Almanya’da Otto Kade (1968), İngiltere’de Eugene Nida (1964), Fransa’da George Mounin (1967) gibi öncü bilim adamlarının çabaları ile 60 yıllardan itibaren kendine özgü alan yazını yaratan çeviribilim araştırmalarını da etkilemiştir. Zira dilbilim, çeviribilim araştırmalarının da kendisinden kökenlendiği bir disiplin olarak başından beri, çeviribilimin en yakın dirsek temasını kurduğu alandır. ‘Dilbilimde yaşanan dönüşümler, bu noktada çeviribilime de taşınmıştır’ (Kırş. Akalın 2021: 26). Çeviribilim araştırmalarında 70’li yıllarla birlikte belirginlik kazanan metin odaklı bakış açısını (örn. Harweg, 1968; Komissarov, 1973; Reiss, 1976; Gülich ve Raible, 1977) bu anlamda dilbilimde yaşanan dönüşüm ile açıklamak ve gerekçelendirmek mümkündür. Bu anlamda çeviribilim araştırmalarında metindilbilim etkisi ile metin tanımına dayalı paradigmatik söylemler ile metinlerin sınıflandırmasına ve çözümlemesine yönelik çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu çalışmada çözümleme modeli örneği olarak ele alınacak Nord’un (1988) yaklaşımını bu bakış açısı altında değerlendirmek ve yorumlamak yerinde olacaktır.

Yukarıda çözümleme işleminin sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında bir veri toplama aracı gibi kullanıldığına işaret edilmişti. Bu çalışmada, bundan sonraki bölümlerde, önce alan ayrımı yapmaksızın çözümleme kavramının özsel anlamının izleri felsefe alanında aranacak, daha sonra metin ve metinsellik kavramları irdelenecek ve çeviri odaklı çalışma alanı açısından içeriklendirilip

¹ Pragmatische Wende

değerlendirilecektir. Somutlaştırmak gerekirse, konunun çeviri odaklı değerlendirilmesinden önce 'metin' ve metinsellik kavramlarına dilbilimsel ve metindilbilimsel bakış açılarından yaklaşılabilecek, daha sonra alanyazında çeviri amaçlı çözümleme modellerinden biri olan Christiane Nord'un 'Çeviriye Yönelik Metin Kaynak Metin Çözümlemesi'nin (1988) arka planı, düşünsel² açıdan ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki temel araştırma sorular şunlardır.

1. Metin çözümlemesinin çeviri açısından önemi nedir?
3. Metin çözümlemesindeki faktörlerin anlamı nedir?

Bu araştırma soruları bağlamında bu çalışmada çözümleme, metin ve metinsellik, metin çözümlemesi alt konularında yapılan içeriklendirmelerde kaynaklar, betimsel olarak taranıp ele alınmış, bir örnek modelin incelenmesinde ise yorumlayıcı bir tutum benimsenmiş ve modeldeki faktörlerin düşünsel arka planları sorgulanmıştır. Çalışma kapsamında tüm bu araştırma ve değerlendirme basamaklarından sonra konuyla ilgili sonal bir değerlendirme yapılmış ve öneriler dile getirilmiştir.

1. KAVRAM TARTIŞMASI VE İÇERİKLERİ

Almanca *Analyse*, İngilizce *analysis* sözcüklerinin köküne bakıldığında, bunların Yunancada çözmek anlamına gelen (ἀνάλυσις) 'analysis' sözcüğünden geldiği görülmektedir³. Bu anlamda Türkçede 'çözümleme' sözcüğü makul ve benzeşen bir yeni sözcük türetimidir. Yine eski dilde ise çözümleme anlamına gelen *tahlil* sözcüğünün Arapça 'hll' köküyle bağlantılı olarak yine çözmek, bir sorunu çözmek, halletmek gibi içeriklerle birlikte geldiği tespit edilebilmektedir. Derin anlama inildiğinde ise bir bütünün çeşitli parçalara ayrılması işlemine işaret etmektedir. O halde bu temel anlamıyla ilk tahlilde bir bütün gibi görünen bir yapının, o yapıyı oluşturan bileşenlerine ayrılması çözümlemeyi ortaya koymaktadır. Bu anlamda bir bütün eğer parçalarına ayrılabilirse onu oluşturan çeşitli unsurların varlığı mutlaklıdır. Bu noktada 'çözümleme' kavramının anlam alanını önce felsefe'nin, sonra 'dilbilim'in bakış açısıyla değerlendirmek ve ayrıştırmak yerinde olacaktır.

İlkin felsefenin 'çözümleme' kavramını 'analiz' kavramı ile karşılayıp bunun karşısına 'bireşim' yani 'sentez' kavramını koyduğuna gönderme yapan Hançerlioğlu, bu durumu şöyle açıklamaktadır:

"(Os. Tahlil, Fr. Alm. Analyse, İng. Analysis, İt. Analisi) Bir bütünü, kendini meydana getiren öğelere ayırma... Bütün'ü iyi tanımak için onu parçalarında da tanımak gerekir. Bu bakımdan çözümleme bilimsel bir yöntemdir. Karşılığı, parçaları birleştirerek bütünü meydana getirme anlamında bireşim'dir. Çözümleme, bütün'ü parçalarında da tanıdıktan ve onu böylece çok iyi kavradıktan sonra yeniden bütünleme'yle sonuç verir. Çözümleme sonunda yeniden kurulan bütün, aydınlık anlamlı bir bütündür" (Hançerlioğlu, 2018, s. 51).

² Bu çalışmanın ikincil başlığını oluşturan düşünsel dayanaklar terimi, metin çözümlemesinin arkasında yatan felsefeyi ortaya koymaya yönelik bir çabanın ifadesidir. Bu terim kullanımı, özel olarak çözümlemenin felsefede de kullanılan bir yöntem olduğuna, dolayısıyla bu çalışmanın çözümlemenin özel olarak temellendirilmesine yönelik olduğuna işaret etmemektedir.

³ TDK Köken Bilgisi Sözlüğü "A" Harfi (Deneme Sürümü). (erişim 11.12.2024)

Benzer biçimde bir bütünü öğelerine ayırma tanımını yapan Timuçin'in (2019) bu analiz işlemi için Türkçede yeğlediği kavram 'ayırıştırma'dır. Bunun bilimsel bir yöntem olduğunu belirten Timuçin, Descartes'e atıfla bu durumu şöyle açıklamaktadır:

"Descartes'in Yöntem Üzerine Konuşma'da verdiği dört yöntem kuralından ikincisi ayırıştırma ile ilgilidir: 'İkinci Kural: inceleyeceğim güçlüklerden her birini olabildiğince parçalarına ayırmak ve onları en iyi çözümlenebilecek duruma getirmek'. En genel anlamda ayırıştırma bir bütünü ilgili özellikleri parçalarından giderek kavramaktır, bu anlamıyla çözümleme dediğimiz işlemle özdeşleşir" (Timuçin, 2019, s. 42).

Görülen tanımlarda, analizin felsefi ve sonra da bilimsel bir yöntemsellik barındırdığı ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda bilgi felsefesi açısından söylersek araştıran özne araştırılan nesneyi önce parçalarına ayırmakta, sonra yeniden bir araya getirmekte ve nesne olarak aldığı olay ya da olguyu önce kendisi için daha anlaşılır konuma getirmektedir. Bu adımın bir sonraki aşaması, anlaşılmasının anlatılması olacaktır. Zira anlaşılmamış bir şeyin, anlatılma olanağı ortadan kalkmaktadır.

Konuyu dilbilim'e indirgeyen Vardar, şu saptamayı yapmaktadır:

"(Alm. Analyse, Fr. analyse, İng. Analysis) Dilbilimcinin ele aldığı verileri ayırıştırarak daha küçük öğelere indirgemesi, bir bütünü öğelerine ayırması, bu öğelerin öz nitelik ya da işlevlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği değişik türden işlemlerin tümü" (Vardar, 2002, s. 63).

Elbette burada metindilbilimi de kapsayan çatı bir alan olarak dilbilim açısından çözümleme ile ilgili genel bir tanım söz konusudur. Bu anlamda çözümleme, alt alan konumundaki dilbilgisi bağlamında morfolojik (biçim bilgisi) bir çözümleme olabileceği gibi sentaktik (söz dizimi) bir çözümleme de olabilir. Öte yandan diğer alt alanlar bağlamında stilistik (biçem bilgisi) ya da semantik (anlam bilgisi) veya leksikolojik (sözcük bilgisi) çözümlemeler söz konusu olabilir. Bu noktada özel olarak çözümlemede hedeflenen bilgi kümesinin neliği ve niteliği belirleyici olacaktır.

Bilindiği gibi çeviribilim araştırmaları, görgül ve betimleyici bir işleyişe sahip alan olmanın yanında disiplinlerarası bir alan olarak tanımlanmaktadır (Krş. Snell-Hornby, 1986; Holmes, 1988; Wilss, 2000). Bu durum, çeviribilimin dilbilim ile, özelde de metindilbilim ile kurduğu ilişkiyi mazur göstermektedir. Diğer yandan çeviribilimde gerek metin sınıflandırmasına yönelik gerekse metin çözümlemesine yönelik yaklaşımlar çeviri amaçlı olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla metin ile ilgili alt konuların dilbilim veya metindilbilim'den farklı olarak ele alındığını, hatta ele alınması gerektiği ifade edilmelidir. Bu bağlamda özellikle Alman kuramcılarının yaklaşımlarının adlarında bulunan 'übersetzungsorientiert' (çeviri odaklı) ya da 'übersetzungsrelevant' (çeviriye yönelik) ibareleri, bugün; özellikle özerk bir alan olarak kabul edilen çeviribilim açısından kendiliğinden anlaşılmaktadır.

2. ÇEVİRİ ODAKLI METİN ÇÖZÜMLEMESİ

Bir çözümlemenin çeviri odaklı olmasında yatan anlamlardan biri, çoğu durumda çözümlemenin sonra gelecek çeviri için bir hazırlık niteliği taşımasında yatmaktadır. Ancak 'çeviri odaklı' ifadesindeki esas anlam, adından da anlaşılacağı gibi çözümlemenin çeviri amacına yönelik olarak gerçekleştirilmesidir. Yukarıda çözümleme işleminin farklı alanlar tarafından uygulanabildiği ifade edilmişti. Özel olarak metin çözümlemesi işleminden söz edilirse, bir yazın

bilimci (edebiyat bilimci) ya da bir hukukçu da herhangi bir metni çözümlemek amacıyla ele alabilir elbette. Bu durumda, çözümlemecilerin metne, mensubu oldukları alanın bakış açısı ile yaklaşmaları durumu doğal olarak ortaya çıkacaktır. Öte yandan kişilerin çözümleme nesnesi olan bir yazın metnine ya da bir hukuk metnine mensubu oldukları alanın dışında bir bakış açısı ile yaklaşmaları da olasıdır. Somutlaştırmak gerekirse; bir yazın metni ya da hukuk metnine sosyolojik, psikolojik ya da felsefi açıdan yaklaşmak da ihtimal dışı bir durum değildir. Aynı durum, birer araştırma nesnesi olarak politik söylemler yani siyaset metinleri için de geçerlidir. Bir metne farklı farklı alanların bakış açılarından yaklaşmak söz konusu olsa da çevirmenler için bir metni çeviri açısından önem taşıyan / taşıyabilecek unsurlar bakımından incelemek, konuya teleolojik bir boyut kazandırmaktadır.

Bir metnin çeviri amaçlı olarak çözümlenmesi, çevirmenin çeviri işlemi için⁴ bir kaynak metni çözümlemesidir ve disiplin içi bir işlemdir. Başka bir anlatımla amaç belli, uygulayacak kişi bellidir. Kurultay, bir çözümlemenin çeviriye yönelik olmasını şöyle temellendirmektedir:

“Çeviri ve bir metnin çeviri amacıyla okunması hiç kuşkusuz sadece bilinçli bir edim değildir. Ama ÇAMÇ, çevirmeni herhangi bir okurdan ayıran bilinçli bir tutumun yansımasıdır. Çeviri işlemlerinden önce gelmesi de, tüm süreci yönlendirebilecek bazı kararların, ayrıntıya girmeden ve rastlantısal etkilere kendini bırakmadan önce verilebilmesi için önem taşır” (Kurultay, 1995, s. 116).

Bu anlamda çeviride sorun yaratabilecek noktaları saptayabilmek ve bir yandan EM tasarımı yapabilmek için çözümlemenin öncelikli bir aşama olduğu savunulabilir. Ancak çözümlemeyi, yalnızca çeviri öncesi yapıp tamamlanacak bir sonuç gibi görmek, çevirmen kararlarını sınırlayıcı bir etki gösterebilir. “[...] Yoksa metni okuma, anlamlandırma edimi, çeviri tamamlana kadar sürecektir ve ÇAMÇ’ın⁵ içermediği gözlemleri, belirlemeleri, kararları ve yaratıcı çözümleri gerektirir” (Kurultay, 1995, s. 116).

Dilbilim bakış açısı ile de çeviribilim bakış açısı ile de; anlamlandırmak için ‘bağlam’ı bilmek son derece önemli bir kazanımdır. Çevirmenler, karşılıklarını aradıkları kaynak dil sözcüklerinin belli bir bağlamda, diyesi iletişim durumunda anlam kazandıklarını, bu bağlamın dışında anlamlarını ya kaybettiklerini ya da anlamlarının değiştiğini bilirler. Bir metnin bağlamı kuşkusuz yalnızca metin içi faktörlerle değil metin dışı faktörlerle de belirir ve belirlenir⁶. Erüz’a (2014, s. 216) göre “metin bütünsel bir bağlamda anlam kazanır. Metni yorumlayabilmemiz için onun iç ve dış bağlamını bilmemiz, bu konuda bir fikir sahibi olmamız ve yeni bilgileri nereden araştıracağımızı da bilmemiz gerekmektedir”.

⁴ Bir çeviri eleştirmeninin kaynak metin çözümlemesi yapması da alan içi bir uygulamadır. Zira çeviri eleştirmeni bir yerde çevirmenin izlediği yolları takip etmek için ve doğru değerlendirmeler yapabilmek için metin çözümlemelerine baş vurur.

⁵ Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi

⁶ Metin çözümlemesi ile ilgili yaklaşımlarda metin içi ve metin dışı faktörler ayrımı yapılmaktadır. Metin için faktörler, aldığı bir çeviri görevinde çevirmenin önüne konulmuş metinlerde tema, içerik, yapı, sözcük ve tümce düzeyinde doğrudan görünebilir etkenleri içerirken, metin dışı faktörler gönderici, alıcı, mecra, işlev gibi metinlerin iletişimsel boyutlarını içeren etkenlerdir. Faktörler, bir metnin o metin olmasına etki eden tüm etkenlerdir.

Çözümlemede ÇAMÇ kısaltmasını kullanan ve çeviri amaçlı metin çözümlemesi derslerini uzun süre İstanbul Üniversitesi çeviri lisans programlarında yürütmüş olan Eruz (2008), bu uygulamanın kazanımlarını şöyle açıklamaktadır:

“Okuma-anlama-işselleştirme etkinliğinin geliştirilmesi, metin türü ve okuma-anlama etkinliği bağlantısı, metni metin yapan öğelerin saptanması, metin içi ve metin dışı gönderimlerin tanınmasının sağlanması, bu öğelerin bize yardımcı olması için gerekli koşullar ve alt yapı, okuma-anlamaya bütünsel bir yaklaşım (sözlü ve yazılı anlatımın özgül konumu – kendini ifade edebilme – metinlere bütünsel ve diğer metinlerle bağlantılı yaklaşım – metinlerin metinlerarası özelliği), hızlı okuma – metin türünü tanıma – üst bakış kazanma, çeviri bölümü öğrencisi olarak ÇAMÇ konusunda sunum yaparken ya da yazılı bir metin oluştururken çeviribilim alanının kavramlarını kullanma” (Eruz, 2008, s. 65).

Bu anlamda metin çözümlemesi, elbette metinleri tanımlayabilme ve metinsellik özelliklerini, diyesi bir metni metin yapan özellikleri bilmekten geçmektedir. Konu çeviri odaklı olarak okunursa ‘metinler, birer iletişime geçme biçimidir. Metinler iletişime’ hizmet eder (Krş. Reiss, 1995, s. 11). Metinler, bu bağlamda iletişimsel bir işlevi yerine getiren biçimsel ve içeriksel açıdan birbiriyle uyumlu tümcelerden meydana gelen bir bütündür. İletişime geçenler, iletişim hedeflerine göre dili organize ederler. Bu içeriklendirme, metinlerin doğal olarak çeşitli özellikler gösterdiğini anırtmaktadır. Beaugrande ve Dressler’in (1981, s. 3 ve sonrası), ‘bağlıklık, bağdaşıklık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, durumsallık, bilgilendiricilik ve metinlerarasılık’ olarak tanıladığı ölçütler, metin denilen bütünü bir ifade yığınının ayıran temel özelliklerdir. Metinlerin bu özellikleri büyük ölçüde göstermesi, o metni iletişime elverişli yapmaktadır.

Bağlıklık metnin parçalarının yüzey yapıda birbirleriyle uyumlu olması anlamına gelirken, bağdaşıklık metnin parçalarının derin yapıda birbirleriyle uyumlu olması anlamına gelir. Bu iki metinsellik ölçütü, metinlerin kendi içindeki biçimsel ve içeriksel tutarlılığı garanti eder. Bu iki ölçüt metinlerin en genel özelliklerini, yani metinlerin dilbilgisi ve anlam açısından iç tutarlılıklarını ortaya koyan temel ölçütler olmakla birlikte dilin organize edilmiş biçimleri olarak metinlerde doğal olarak var sayılan özelliklerdir. Elbette bu iki temel ölçütün yanında Beaugrande ve Dressler (1981: 3 ve sonrası), bir metnin diğer beş ölçütü birlikte bir bütün olarak metin halini aldığına işaret etmektedirler. Bu bağlamda amaçlılık, metinleri yazan ya da konuşanların belli bir niyeti ister istemez taşıdıkları anlamına gelir. Amaçsız, gayesiz bir metin ya da söylem, yazılanları ya da söylenenleri ‘metin’ olmaktan çıkarıp ‘ifadeler yığını’ haline dönüştürür. Kabul edilebilirlik ise bir metnin (olası) muhatapları ile ilgili bir ölçüttür. Bir metin, alıcıların beklentilerine uyumlu olduğunda kabul edilebilir hale gelmektedir. Durumsallık, her metnin belli bir iletişimi durumunda anlam kazandığına işaret eden ve metinlerde bağlamı öne çıkaran bir ölçüttür. Metinlerde iletişim durumuna uygun dil kullanımı beklenir, iletişim durumuna uymayan kullanımlar kabul edilebilirliği düşürecek ve metnin iletişimselliğini sekteye uğratacaktır. Diğer yandan her metin belli oranda, az ya da çok bilgi verir, ayrıca her metin öyle ya da böyle başka metinlerle bağlantı kurar.

⁷ ‘İfadeler yığını’ kavramı, bu çalışmada metindilbilim’in görev alanına giren metni ‘metin olmayan’dan ayırma yükümlüğü ile bağlantılı olarak parçaları birbirleri ile uyumsuz, metinsellik ölçütlerini yerine getirmeyen yapılar için kullanılmıştır.

Bu ölçütler, metinleri sıradan bir okur gibi değil, iyi bir okur olarak değerlendirmeyi beraberinde getirecek bir bilinç oluşturmaktadır.

İnce, çevirmenin öncelikle iyi bir okur olduğunu söylerken çözümleme becerilerine şu biçimde gönderme yapmaktadır:

“Tabii, değişmeyen bir kaynak metin yoksa, okurun marifetiyse ona anlam yüklemek, çevirmenin bir okur olarak her şeyden önce metin okumayı bilen bir insan olması gerekiyor. Yani çevirdiği metnin en iyi okurlarından biri olması gerekir çevirmenin. En iyi okuru olmak ne demek? Bir kere metni çözümleyebilmek, anlam kazısı yapabilmek ve o çözümlenen, sonuçta ortaya çıkarılan değerini nasıl bir dil kullanılarak yaratıldığını da saptayabilecek yetenekte olmak gerekir. Bu iş nasıl bir donanım gerektiriyor dersiniz, onu da söyleyeyim. Konumuz edebiyatsa, iyi bir edebiyat okuru çok farklı edebiyat yapılarını okumuş, okuma birikimi yüksek bir kişi olmalıdır. Yalnızca okumak da yetmez. Bir de metin çözümleme yöntemlerinden, bilgilerinden, uygulamalarından haberli olmak gerekir” (İnce, 2019, s. 141).

Bu durum, diyesi çözümleme ve özel olarak metin çözümlemesi bakımından buraya kadar yapılan saptamalar şöyle bir araya getirilebilir. Çözümleme, bir yandan çeviri eğitimi açısından bir öğrenme alanını temsil etmekte, diğer yandan, okullu ya da alaylı olsun, çevirmenlerin çevirecekleri kaynak metinleri daha iyi anlamaları için metin çözümlemesini yapmaları, çeviri süreci boyunca da işlemleri gerekmektedir.

3. METİN ÇÖZÜMLEMESİNDEKİ KAVRAMSALLAŞTIRMALAR VE KAVRAMLARIN TEMELLENDİRİLMESİ

Yukarıda da değinildiği üzere disiplinlerarası bir alan olarak tanımlanan çeviribilim, elbette ‘metindilibilim’den de kavramsal ve kuramsal düzeyde etkilenmiştir. Bu etki, çeviribilim alanına bir yönü ile metin sınıflandırma yaklaşımları biçiminde yansırken başka bir yönü ile metin çözümleme yaklaşımları biçiminde yansımıştır. Bu modellerden bazıları Holz-Mänttari’nin (1984) ön plana çıkardığı ‘Lasswell Formülü’, Reiß’in (1971) ‘dil içi yönergeler’ ile ‘dil dışı belirleyenler’in tespitine dayanan metin çözümleme yöntemi ve House’un (1997), kayıt (register) odaklı dilbilimsel çözümleme yöntemi şeklinde adlandırılabilir. Ancak bu çalışmada, çeviri eleştirel çalışmalarda da uygulandığı görülen Nord’un (1988) ‘çeviriye yönelik kaynak metin çözümlemesi’ yaklaşımı incelenecek ve düşünsel arka planı sorgulanmaya ve yorumlanmaya çalışılacaktır.

Nord (1988) özsel olarak çözümleme fikrinin ön gördüğü biçimde metin denilen ve ilk planda bir bütün gibi görünen yapıyı parçalarına ayırmayı teklif etmektedir. Bu parçalara ayrı ayrı faktörler denmektedir. Bir metnin faktörleri, metnin o metin olmasını sağlayan tüm etkenlerdir. Ancak bu faktörler her zaman elimizdeki metinlerde somut olarak görünür değildir. Bazı faktörler ise elimizdeki metinlerde somut olarak görünürler. Bu özelliklerinden ötürü birinci kategori olarak metin dışı⁸ faktörler kategorisi, ikinci kategori olarak da metin içi⁹ faktörler kategorisi olarak adlandırılmaktadır. Etkili bir çözümleme tüm bu faktörler temelinde metne yönlendirilen sorulardan yanıt alma çabası ile mümkün olabilir. Bu bağlamda Nord (1988) metin dışından

⁸ textextern

⁹ textintern

başlamayı, daha sonra metin içi saptamalar yapmayı önermektedir. Zira metin halihazırda çevirmenin önünde olacağından metin dışı ile ilgili araştırma ve saptamalar önceldir. Amman'a (2008, s. 85) göre ise "bir çeviri yaparken tabii ki Nord'un belirttiği gibi bütün faktörleri bir arada ve eş ağırlıklı olarak göz önünde tutmaya gerek yoktur; çünkü hangi faktörlerin ağırlıklı olacağı çevirinin hedefine ve çeviriden ne beklediğine bağlı olacaktır"

Nord,(1988, s. 47 ve sonrası) faktörlerin formülasyonunu yaparken 'übermitteln' (iletmek, aktarmak) eylemini kullanarak her faktör temelinde bir soru sormaktadır. Bu bağlamda her türlü metin çözümleme modelinin metne sorular sormayı içerdiğini söylemek yanlış olmaz. Metne sorular yöneltilerek alınan yanıtlar kayda geçirildiğinde ve faktörler arasındaki ilişkiler kurulduğunda analizden yeniden senteze, yani artık daha aydınlık bir hal almış metne varmak mümkün olacaktır. Nord'un **metin dışı faktörler** olarak tanımladığı faktörler ve sorduğu temel sorular şöyle görselleştirilebilir:

1. Gönderici bilgisi (Kim aktarıyor?),
2. Göndericinin niyeti (Ne amaçla aktarıyor?)
3. Alıcı bilgisi (Kime aktarıyor?)
4. Araç / Kanal (Hangi araç üzerinden aktarıyor?)
5. Yer bilgisi (Nerede aktarıyor?)
6. Zaman bilgisi (Ne zaman aktarıyor?)
7. İletişim vesilesi (Neden aktarıyor?)
8. Metnin işlevi (Hangi işlevle aktarıyor?)

Nord'un **metin içi faktörler** olarak tanımladığı faktörler ve sorduğu temel sorular şöyle görselleştirilebilir:

1. Metnin konusu (Ne üzerine aktarıyor?)
2. Metnin içeriği (Ne aktarıyor?)
3. Varsayımlar¹⁰ (Ne aktarmıyor?)
4. Metnin yapısı ve bölümleri (Hangi sırayla aktarıyor?)
5. Dilsel olmayan metin unsurları
6. Sözcükler (Hangi sözcüklerle aktarıyor?)
7. Sözdizim (Ne türden tümcelerle aktarıyor?)
8. Parçalar üstü¹¹ unsurlar (Hangi tonda aktarıyor?)

Modele göre metnin bu bileşenlere ayrıldığı, başka bir anlatımla bu faktörlerce belirlenip şekillendiği kabul edilmekte ve çözümlemeye yukarıdaki temel sorular sorulmaktadır. Bu bir iletişimcinin bir haberin arkasındaki olay ya da olguyu aydınlatmak için sorduğu 5N1K¹² sorularına benzemektedir. Metin de çeşitli alt anlamları barındıran ve bu yönü ile anlaşılmaya açık ve hazır bir bütünse, satır aralarını okumak ancak çözümleme ile mümkün olabilir. Bu anlamda çözümleme yalnızca metinlerde söylenenlere değil kastedilenlere yönelmektedir. Bu bağlamda metin çözümlemesinin Foucault'a (1969) atıfla 'bilginin arkeolojisi'ni temsil ettiğini söylemek yanlış

¹⁰ Präsuppositionen

¹¹ supprasegmental

¹² Ne, ne zaman, neden, nerede, nasıl ve kim?

olmayacaktır. Bu yönü ile veri madenciliğinin geleneksel bir formu olan metin çözümlemesi, metinlerle çalışmak durumuna kalan kim ise, bir yönü ile onlara veri oluşturan bir süreç diğer yönü ile bu sürecin ürünü olan bir çalışma çıktısıdır. Metinler, örtük anlamları açığa çıkarılmaya açık ve hazır bütünler ise, çözümleme buz dağının görünmeyen kısmını açığa çıkarma, görünür kılma işlemidir.

Nord'un (1988, s. 47 ve sonrası) modeline bakıldığında metin olgusunu iletişimsel açıdan değerlendirdiği görülmektedir. Bu yönü ile gönderici, alıcı, araç, kanal gibi kavramlar iletişimin çeşitli boyutlarına gönderme yapmaktadır. Bu yönü ile metinler, kendileri üzerinden iletişim kurulan araçlardır ve çeşitli işlevleri muhatapları, diyesi alıcı kitle üzerinde uygularlar. Nord'un metin çözümleme modelindeki maddeler düşünsel arka planları açısından yorumlanmak istenirse çeviri odaklı olarak şu değerlendirmeler yapılabilir:

3.1. Metin Dışı Faktörler

Gönderici: Gönderici iletişim olgusunun ayaklarından biridir, her metnin bir üreticisi¹³ vardır. Metin üreticisi, çoğu durumda metinler üzerinden iletişim kurarken alıcılara iletileri gönderen konumundadır. Metinler, onları yazanlardan ya da konuşanlardan bağımsız yapılar değildir. Kimin yazdığı ya da konuştuğu, yazılan ya da konuşulan bütün üzerinde, diyesi 'metin' üzerinde etkilidir.

Göndericinin niyeti: Meramını yazılı ya da sözlü olarak dile getiren her dil kullanıcısı, metinler üzerinden giriştikleri iletişimlerde bir amacı güder. Amaçsız iletişim olmayacağı gibi, bir niyeti temel almayan bir metin söz konusu olmayacaktır. Amaçlılık, zaten metni metin kılan doğal özelliklerden biridir. O halde bir metni belirleyen etmenlerden biri göndericisinin o metni yazmaktaki ya da konuşmaktaki amacıdır.

Alıcı: İletişim olgusunun diğer ayağı olan alıcı, burada metinleri yazı ya da söz üzerinden alımlayan muhataplardır, başka bir anlatımla bir metnin hedef kitesidir. Meramını yazılı ya da sözlü olarak dile getiren her dil kullanıcısı, ister istemez, bir kitleye hitap eder, seslenir. İletişimde kime hitap edildiği, yer, zaman gibi dış faktörleri belirleyebildiği gibi, sözcük seçimi, tümce seçimi gibi iç faktörleri de belirleyebilmektedir. Hatta metinler, yazıldıktan ya da söylendikten sonra alıcılara mal olur, alıcıların dünya bilgileri, değer yargıları metinlerde ifade edilen anlam üzerinde etkili olur.

Araç / Kanal: İletişimde araç, medyadır. Medya ise iletişim kanalıdır. Yazılan ya da söylenen her şey, bir mecra üzerinden alıcılara ulaşır. Mecra, göndericinin alıcılara ulaştığı, alıcıların da iletiyi aldıkları alandır. Bu alanlar, metinler açısından fiziksel alanlar olabildiği gibi, sanal ortamlar da olabilmektedir. İletişimde hangi mecranın seçildiği bir metnin, özel olarak o metin olmasına ya da o metin olarak algılanmasına etki etmektedir.

Yer: Yazılan ya da söylenen her metin, belli bir yerde yazılmış ya da söylenmiştir. İletişimde yazılan ya da söylenen her şeyin belli bir yerde yazılması ya da söylenmesi gönderici tarafından çoğu durumda planlanır. Girilen iletişim, belli bir yerde, belli bir mekânda anlamlıdır, o yerin dışında anlamını ya yitirecektir ya da değiştirecektir.

¹³ Nord (1988), gönderici kavramı altında gönderici ile metin üreticisi faktörlerini ayrı ayrı ele almanın da anlamlı olacağına dikkat çekmektedir. Bir metnin göndericisi bir metni iletişimsel saiklerle ileten ve bu metinle bir şeyler elde etmek isteyen bir kişi ya da kurum olabilirken, metin üreticisi, göndericiye, kullanılacak dilin, kültürün metinleştirme kuralları ve geleneklerine göre metni üreten kişidir.

Zaman: Yazılan ya da söylenen her metin, belli bir zamanda yazılmış ya da söylenmiştir. Yer faktöründe olduğu gibi iletişimin zamanı da çoğu durumda planlıdır. İletişimin zamanı, daha açık bir söyleyişle bir metnin oluşturulma, yazılma ya da insanlarla paylaşılma zamanının metinler üzerinde etkisi vardır. Bir metnin ya da söylemin şu zamanda iletilmesi ile bu zamanda iletilmesi arasında fark vardır.

İletişim vesilesi: Metinler üzerinden iletişime geçen her göndericinin o iletiyi göndermesinin altında yatan bir neden vardır. Yaşanan bir olay ya da bir olgu üzerine metinler oluşur. Belli bir temel niyeti gütmeyen bir metin olmayacağı gibi sebepsiz bir metin de söz konusu olamaz¹⁴. Başka bir anlatımla, metinler olay ya da olgu üzerinedir, olay ya da olgu ardıllıdır.

Metnin İşlevi: Yazılı da sözlü her metnin alıcılar üzerinde uyguladığı bir işlev ya da işlevler vardır. Bir metnin işlevi, o metnin hitap ettiği kitle üzerinde uyandırdığı etki anlamına gelir. Bu durum kendisini kimi zaman bilgilendirme, kimi zaman oluşan duygudurumlar, kimi zaman da dil dışı etkiler olarak ortaya koymaktadır.

İncelenen metin çözümleme modelindeki sekiz adet metin dışı faktörün birbirleriyle yakın bir ilişki, daha somut bir söyleyişle bir etkileşim içerisinde bulunduğu ifade edilebilir. Dolayısı ile çözümleme sonrasında bu faktörlere bir bütün gibi yaklaşmak ve bir senteze ulaşarak onları tümmek mümkündür. Bu bir araya getirme birbiri ile yakın ilişkili faktörlere bir arada bakmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda ‘gönderici ile alıcı’, göndericinin niyeti ile metnin işlevi’, ‘mekân ile zaman’ ve son olarak ‘mecra ile iletişim vesilesi’ diyalektik bir bağ oluşturmakta ve birbirlerinin varlıklarını hem gerektirmekte hem de gerekçelendirmektedir.

3.2. Metin İçi Faktörler

Metnin konusu: Yazılı ya da sözlü her metin belli bir konuyu temel alır, ister yüksek bilgilendiricilik isterse düşük bilgilendiricilik düzeyinde olsun her metin öyle ya da böyle az ya da çok bilgi aktarır. O halde her metnin kısa, öz ve çarpıcı biçimde ifade edilebilecek bir ana fikri vardır.

Metnin içeriği: Metnin konusundan farklı olarak metnin içeriği, metinlerde bölümler halinde anlatılanları temsil etmektedir. İster kurgusal olsun isterse kurgu dışı olan her metinde belli bir konu akışı vardır.

Varsayımlar: Metinlerde kimi zaman ne söylendiği değil neyin söylenmediği daha önemli hale gelip belirleyici olabilir. Gönderici ile alıcının iletişim kurduğu metinlerde gönderici, bazı bilgilerin halihazırda alıcılarda olduğunu varsayarak bazı şeyleri aktarmaz, bu durumda alıcılar dünya bilgisi ile aktarılmayan bilgilerde doldurma yaparlar.

Metnin yapısı ve bölümleri: Gönderici metinlerini kurarken, bunu metni çeşitli bölümlere ayırarak yapar. Metinler başı, sonu belli birimlerdir. Metnin bölümleri arasında geçişleri, bir konunun genelden özele mi, özelden genele mi, tündengimsel mi tümevarımsal mı veya kronolojik mi ya da başka bir yaklaşımla mı işlendiği belirler.

Dilsel olmayan metin unsurları: Dilsel olmayan metin unsurları ile kastedilen, yazılı düzeyde harflere aktarılmayan, sözlü düzeyde de seslere aktarılmamış unsurlardır. Daha açık bir söyleyişle

¹⁴ Bu noktada göndericinin niyeti ile oluşan iletişimin verilesi arasında ayrım, şöyle belirginleştirilebilir. Niyet iletişimin ayaklarından gönderenle ilgili bir husus iken, vesile, çoğu durumda dış kaynaklı bir itkidir. Diğer yandan öznenin dışında gelişmiş / gelişen her olay ya da olgu, mutlak biçimde bir gönderimle sonuçlanmamakla birlikte bir gönderim mutlak biçimde biricik bir olay ya da olguyla nedensel olarak ilişkilendirilemez ya da sınırlandırılmaz.

metinlerdeki görsel kullanımı metinlere dahil unsurlardandır. Daha geniş bir okuyuşla görselliğin metinlerle iç içe geçtiği bir algı ve sunum dünyasında göstergebilimsel bakış açısı geniş bir açılım sunacaktır.

Sözcükler: Sözcükler anlamın taşıyıcısı, tümcelerin oluşturucu unsurudur. Metinlerde amaç, konu ve içerikle bağlantılı olarak belli bir söz varlığı dile gelir. Belli bir dil içerisindeki özel dil kullanımları yani belli bir alana, mesleğe yönelik sözcük seçimleri ile birey dil kullanımlarını gönderici amaçlı ve bilinçli biçimde tercih eder.

Sözdizim: Sözdizim, dilbilimsel açıdan bir dilbilgisi konusu olmakla birlikte metinleri oluşturan boyutlardan biridir. Göndericinin meramını hangi tümcelerle aktardığı, kurduğu tümcelerin yapısı, çatısı, kipi metin üzerinde belirleyicidir.

Parçalar üstü unsurlar: Gönderici alıcılara aktardığı iletilerde birtakım unsurları vurgulayarak aktarır. Bir metinde neyin vurgulu söylendiği, neyin ön plana çıkarılmak istendiğiyle ilgili veri oluşturmaktadır. Bu bağlamda her metinde kimi zaman sözcük ve kavram kimi zaman da tümce formunda birtakım unsurlar ön plana çıkarılırken, birtakım başka unsurlar geri planda bırakılır.

İncelenen metin çözümleme modelindeki sekiz adet metin içi faktörün de birbirleriyle ilişki, içerisinde bulunduğu ifade edilebilir. Metin içi faktörlerde de çözümleme sonrasında bu faktörlere bir bütün gibi yaklaşmak ve bir senteze ulaşarak onları tümlemek mümkündür. Bu bir araya getirme birbiri ile yakın ilişkili faktörlere bir arada bakmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda 'metnin konusu ile metnin içeriği', 'metnin içeriği ile varsayımlar', 'sözcükler ile söz dizim', bir arada ele alınabilir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışmanın bu noktaya kadarki kısımlarında elde edilen veri ve bulgular özetlenmek istenirse şu genel saptamaları yapmak mümkündür: Belli bir çalışma alanından bağımsız olarak çözümleme etkinliği, bir olay ya da olgunun daha iyi anlaşılmasına hizmet eden bir prosedürdür. Çözümlenen, başka bir söyleyişle oluşturucu parçalarına ayrılan bir bütün çözümleme sonrası daha aydınlık bir bütün halini alır. Kavramın kökeni ile de bağlantılı olarak her türden çözümlemenin bir bütünü parçalarına ayırmayı gerektirdiği açığa çıkmaktadır. Bir bütünün parçaları, o bütünü meydana getiren bileşenleri temsil etmektedir. Bileşenler, birer oluşturucu yapı taşı olarak da düşünülebilir.

Metin çözümlemesi diller ve metinlerle ilgili çeşitli çalışma alanlarının başvurduğu bir inceleme yöntemi olmakla birlikte Avrupa'da 70'li yıllarla birlikte Türkiye'de 90'lı yıllarla birlikte gerek çeviribilim araştırmalarının gerekse akademik çeviri eğitiminin bir konusu olmuştur. Özellikle İstanbul Üniversitesi 'Çeviribilim' bölümünün bu konuda bir ekol oluşturarak 'ÇAMÇ' adlandırması ile Türkiye'de çeviri amaçlı metin çözümlemesinin yerleşmesine katkıda bulunduğu görülmektedir. Çeviribilim alanyazınında bu konuda yayımlanan öncü yapıtlara bakıldığında, metin çözümlemesinin çeviri süreci öncesinde başlayan ve çeviri sürecinin tamamına yayılan bir işlem olduğu açığa çıkmaktadır. Bu bağlamda çeviribilim araştırmalarında gerek çeviri işleminde gerekse çeviri eleştirel çalışmalarda metin çözümlemesinin bir veri oluşturma basamağı olduğu ifade edilebilir.

Bu bağlamda metin çözümlemesi, sadece metinde söylenenler değil, söylenenlerin ardındaki örtük anlamların yakalanması açısından önem taşımaktadır. Örtük anlam, çoğu durumda görünür olmadığı için, çözümlemeci söylenenler yoluyla kastedilen iletileri açığa çıkarır. Bu bakımdan

'söylenen' ile 'kastedilen' arasında bir bağ vardır ancak bu bağ, çizgisel seyretmez. Bu çalışmada satır arasını okumak deyiimiyle metaforik olarak işaret edilen de söylenenlerin arkasındaki kastedilenleri açığa çıkarmaktadır. Metin çözümlemesi uygulamalarının toplam çeviri süreci ve çevirmen için anlamı bu noktada yatmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde incelenen Nord'un 'Çeviriye Yönelik Kaynak Metin Çözümlemesi' modelinin, çevirmenlerin çeviri sürecinde kendilerine çıkış noktası yaptıkları kaynak metni faktörler temelinde ele aldığı görülmektedir. Bu anlamda metin dışı ve metin içi faktörler temelinde metne yönlendirilen temel soruların düşünsel arka planları irdelendiğinde modelin iletişim dizgesini oluşturan etmenleri bir araya getirdiğini, etmenlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin tutarlı bir bütün oluşturduğu gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Rahman (2021). *Çeviri Kuramından Çeviri Eğitime: Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerini Belirleme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ammann, Margrett (2008). *Akademik Çeviri Eğitime Giriş*. İstanbul: Multilingual.
- Beaugrande, Robert de ve Dressler, Wolfgang U. (1981) *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman.
- Eruz, Sakine (2008). *Akademik Çeviri Eğitimi: Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*. İstanbul: Multilingual.
- Eruz, Sakine (2014). "Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi Dersi Örneğinde Çeviri Eğitime Gerçekçi Bir Bakış". *Litera: Journal of Language, Literature and Culture Studies* (15), 200-211.
- Foucault, Michel (1969). *L'archéologie du savoir*. Gallimard: Bibliotheque Des Sciences Humaines.
- Gülich, Elisabeth ve Raible, Wolfgang (1977). *Linguistische Textmodelle. Grundlagen und Möglichkeiten*. München: Fink.
- Hançerlioğlu, Orhan (2018). *Felsefe Sözlüğü*. 24. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Harweg, Roland (1968). *Pronomina und Textkonsitution*. München: Fink.
- Holmes, James (1988). *Translated! Papers on literary translation and translation studies, with an introduction by Raymond van den Broeck*. Amsterdam: Rodopi.
- Holz-Mänttari, Justa (1984). *Translatorisches Handeln. Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia.
- House, Juliane (1997). *Translation Quality Assessment. A Model Revisited*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- İnce, Ülker (2019). *Çeviri Bilinci: Çevirenler, Çeviremeyenler, Çeviriverenler*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Kade, Otto (1968). *Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung*. Leipzig: VEB Enzyklopädie (Beiheft zur Zeitschrift Fremdsprachen I).
- Komissarov, Vilen N. (1973). *Slovo o perevode. Moskva. Mezdunarodnye otnosenija*.
- Kurultay, Turgay (1995). "Çevirmen Çevireceği Metni Nasıl Okursa Okumuş Olur? Ya da Çeviri Sürecinde Bir Ön Aşama Olarak 'Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi' Var mıdır?" *TÖMER Çeviri Dergisi Özel Kuram Sayısı*, 111-124.
- Mounin, George (1967). *Die Übersetzung. Geschichte, Theorie, Anwendung*. München: Nymphenburg.

- Nida, Eugene A. (1964). *Toward a science of translating. With special reference to principles and procedures involved in bible translating*. Leiden: Brill.
- Nord, Chrintiane (1988). *Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlagen. Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Heidelberg: Groos.
- Reiss, Katharina (1971). *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik. Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen*. München: Hueber.
- Reiss, Katharina (1976). *Texttyp und Übersetzungsmethode. Der operative Text*. Heidelberg: Groos.
- Reiss, Katharina (1995). *Übersetzungstheorien und ihre Relevanz für die Praxis*. Mary Snell- Hornby und Mira Kadric (Yay.), *Wiener Vorlesungen von Katharina Reiss içinde* (ss. 29-46). Wien: WUV-Universitätsverlag.
- Saussure, Ferdinand de (1916). *Cours de linguistique générale*. Paris.
- Snell-Hornby, Mary (1986). *Übersetzungswissenschaft – Eine Neuorientierung*. Tübingen – Basel: UTB –Wissenschaft, Francke Verlag.
- Stolze, Radegundis (2001). *Übersetzungstheorien: eine Einführung*. 3. Aufl. Narr, Tübingen.
- Türk Dil Kurumu (2024). "Analiz" <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 11.12.2024).
- Timuçin, Afşar (2019). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Vardar, Berke (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Wilss, Wolfram (2000). "Interdisziplinarität: ein neues übersetzungswissenschaftliches Paradigma?" In: *Paradigmenwechsel in der Translation: Festschrift für Albrecht Neubert zum 70. Geburtstag*/hrsg. Von Peter A. Schmitt. (s. 265 – 279) – Tübingen: Staufenburg.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları